

ЗМІСТ І ПРИНЦИПИ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Постановка проблеми: сучасний розвиток етнополітичної ситуації в Україні характеризується підвищенням ролі національного чинника та зростанням національної свідомості етнічних груп у суспільнополітичному житті країни. Проблема регулювання етнонаціональних відносин посідає важливе місце у структурі державної політики абсолютної більшості країн сучасного світу. Серед причин нестабільності в Україні важливу роль відіграла неадекватна модель етнонаціональної політики, яка виявляється неспроможною відповісти на сучасні виклики цивілізаційного розвитку в цій багатоманітній країні.

Мета: здійснити аналіз чергового законопроекту державної етнонаціональної політики України, визначити його позитивні та негативні сторони. Об'єктом дослідження є сам процес видання та особливості етнонаціональної політики в Україні.

Виклад матеріалу. Питання етнонаціональної політики активно вивчаються та прогноуються широким колом українських суспільствознавців. Проте, незважаючи на таку різноманітність досліджень, здійснених науковцями, черговій спробі нормативно-правового закріплення етнонаціональної політики приділено недостатньо уваги. Так, чи не єдиною спробою аналізу проекту закону «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України» стала стаття К. Вітмана, в якій автор досліджує місце та роль Концепції у правовій системі України [1, с. 16]. Багатовікова розрізненість українського народу кордонами кількох сусідніх країн, постійний інородний державний і політичний тиск залишили глибокий слід на ментальності окремих його частин. Як наслідок, представники окремих регіонів України вкладають неоднаковий зміст у поняття української державності, по-різному уявляють її устрій, форму, зовнішню і внутрішню політику. Саме тому надзвичайно слухними є міркування професора А. Колодій щодо концепції етнонаціональної політики в Україні. На думку відомого дослідника, етнонаціональна політика має бути націлена насамперед на забезпечення повноцінного функціонування заголовної етності, розвитку її мови та культури, виконання нею ролі державотворчого народу, остаточне подолання проявів міноритарності і пов'язаних з цим психологічних комплексів. Підтримчі дії не прийнято застосовувати до національної більшості, однак вони були б дуже доречні, бодай у тих регіонах, де етнічні українці є «меншиною в меншині». Другою складовою концепції, на думку А. Колодій, є захист прав і сприяння розвитку культур національних меншин, а також створення нормальних умов для адаптації нових іммігрантів. Третя містка і дуже важлива складова етнонаціональної політики – творення політичної (громадянської) нації через сприяння інтеграційним процесам, їх моделювання і втілення в життя через заходи етнонаціональної політики [3, с.50]. Концепція етнонаціональної політики є базовим політичним документом для формування моделі етнонаціональної політики держави, розроблення та подальшого впровадження на її основі правових документів. Проекти Концепції державної етнонаціональної політики України почали створюватися науковцями з кінця 1990-х років. Проте більшість з них були відхилені, оскільки не задовольняли передусім вимоги представників національних меншин, що проживають в Україні. Черговий проект закону України «Про Концепцію державної етнонаціональної політики України» був розроблений Держкомнацпрелігій ще у 2006 р. на виконання доручення Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2006 року № 35679/2/2-06 до Указу Президента від 28 лютого 2006 року № 154 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 лютого 2006 р. «Про суспільну ситуацію в Автономній Республіці Крим» [4]. І лише після узгодження фактично усіма міністерствами остаточний текст законопроекту був схвалений 27 грудня 2008 р. на засіданні Кабінету Міністрів і відповідно до ст.93 Конституції винесений на розгляд Верховної Ради [5]. Проект закону містить шість розділів: «Загальні положення», «Мета і принципи державної етнонаціональної політики», «Основні завдання державної етнонаціональної політики», «Механізм реалізації державної етнонаціональної політики», «Очікувані результати». Однак в документі не зазначено, що саме слід розуміти під державною етнонаціональною політикою. Концепція ґрунтується на положеннях Конституції України, законах України «Про національні меншини в Україні», «Про біженців», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про об'єднання громадян» та інших законодавчих актах, а також міжнародних договорах. Становлення етнонаціональної політики України припадає на період початку 90-х років ХХ ст. Саме у Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року відзначено принципи побудови держави за моделлю побудови поліетнічної української нації. Декларація проголошувала рівність усіх громадян незалежно від походження, соціального стану, расової та національної належності. Документ містив норму про визнання колективних, групових прав національних меншин та спеціальних прав національностей, етнічних груп. Ці норми було удосконалено в інших нормативно-правових актах незалежної України. Концептуальні засади державної етнополітики України відображені у наступних політико-правових документах:

Звернення Верховної Ради України до громадян України всіх національностей (серпень 1991 р.);

Декларація прав національностей України (листопад 1991 р.);

Закон України «Про національні меншини в Україні» (червень 1992 р.);

Конституція України (червень 1996 р.);

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (травень 1997 р.) та інші.

В Україні широко запроваджено застосування у національному законодавстві міжнародних стандартів захисту прав меншин:

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин (листопад 1992 р.; ратифікована ВРУ 15 травня 2003 р.);

Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин (листопад 1994 р.);

Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту (жовтень 1996 р.);

Ословські рекомендації щодо мовних прав національних меншин (лютий 1998 р.).

Чинне законодавство України удосконалюється під впливом міжнародного фактору, процесів євроінтеграції. Нині розроблено ряд проектів Законів України, які регулюють сферу міжетнічних взаємин («Про концепцію державної етнонаціональної політики», «Про внесення змін до Закону України «Про національні меншини України», «Про зміни до Закону України «Про мови»). Тобто законодавчого вирішення потребують ряд проблем у сфері розширення прав представників національних меншин, підтримки репатріантів, надання особливого статусу корінного кримськотатарського етносу тощо. Центральним органом державної виконавчої влади, який координує питання етнополітики в Україні, є Державний комітет України у справах національностей та міграції. У Верховній Раді України створено Комітет з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин. При Президентові України діє Рада представників громадських об'єднань національних меншин України. Консультативно-до-радчим органом при Президентові України є також Рада представників кримськотатарського народу.[6]

Реалізація міжнародних програм співробітництва обумовила потребу формування не тільки правових, а й відповідних організаційно-структурних механізмів, зокрема – створення двосторонніх та змішаних міжурядових комісій.

Висновки: мидослідили зміст та основні проблеми етнонаціональної політики. Побачили, що поряд із етнополітичними проблемами (про-російський фактор, кримськотатарська проблема тощо) в незалежній молодій

Українській державі активно удосконалюється відповідно до норм міжнародного законодавства нормативно-правова база етнополітики, розбудовується мережа національно-культурних організацій, які впроваджують у практику політику полікультурного та поліетнічного українського суспільства. Полікультурність спрямована на етнокультурний ренесанс українства та національних меншин задля творення потужної української нації.

Література

1. Вітман К. Державна етнонаціональна політика України: чергова спроба концептуалізації / К. Вітман // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. – Одеса, 2009. – Вип. 36. – С. 15–26.
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
3. Колодій А. Культурний плюралізм і етнонаціональна політика / А. Колодій // Україна: подолання розбіжностей – розвиток особливостей. – К., 2007. – Вип.
4. Про Положення про Раду з питань етнонаціональної політики: Указ Президента України від 18.07.2006 р. № 625/2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4734.html>.
5. С. 34–51. 4. Концепція державної етнонаціональної політики України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України – офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua:7777/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=34110.
6. Етнонаціональна політика України – веб-сайт. – Режим доступу: <https://pidruchniki.com/17560405>